

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-yil 2-son

VOLUME 6 / ISSUE 2 / 2026

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.6.2.

Crossref
Content
Registration

ISSN: 2181-1938

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence

**MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT
YURIDIK UNIVERSITETI**

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 1140-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo‘yicha mas‘ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:

E. Mustafayev,
Y. Yarmolik,
E. Sharipov,
K. Abduvaliyeva,
M. Sharifova,
Sh. Beknazarova,
X. Yuldasheva

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1387

Tasdiqnom

№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 24-aprelda bosmaxonaga topshirildi.
Qog‘oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog‘i: 13,2
Adadi: 100. Buyurtma: № 61.

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY’ATI

BOSH MUHARRIR

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI

J. Allayorov – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquqiy tadqiqotlar oliy maktabi direktori, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori, dotsent

MAS‘UL MUHARRIR

N. Ramazonov – Toshkent davlat yuridik universiteti O‘zbek tili va adabiyoti sho‘basi mudiri, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent

TAHRIR HAY’ATI A‘ZOLARI

J. Blum – Amerika Qo‘shma Shtatlarining Boston kolleji Huquq maktabi professori, huquq doktori (AQSH)

M. Vishovaty – Polshaning Gdansk universiteti professori (Polsha)

M. Hayat – Muhammadiyah Malang universiteti o‘qituvchisi (Indoneziya)

A. Xashimxonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Yoshlar masalalari va ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar bo‘yicha birinchi prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

A. Yakubov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro hamkorlik va uzluksiz ta‘lim bo‘yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Axmedshayeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

X. Xayitov – O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi deputati, yuridik fanlar doktori, professor

S. Yusupov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma‘muriy va moliya huquqi sho‘basi mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

E. Egamberdiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik huquqi sho‘basi dotsenti, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

Sh. Ismoilov – Toshkent davlat yuridik universiteti Mehnat huquqi sho‘basi mudiri, yuridik fanlar doktori, dotsent

G. Uzakova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

G. Yo‘ldasheva – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

A. Yo‘ldoshev – Toshkent davlat yuridik universiteti Konstitutsiyaviy huquq sho‘basi dotsenti, yuridik fanlar doktori

R. Altıyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi professori v.b., yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

M. Kurbanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi professori v.b., yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

S. Oripov – Toshkent davlat agrar universiteti Huquqshunoslik kafedrası dotsenti, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

F. Hamdamova – Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti Xalqaro huquq va ommaviy huquq fanlari kafedrası dotsenti v.b., yuridik fanlar doktori

D. So‘fiyeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho‘basi katta o‘qituvchisi, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

R. Kuchkarov – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquq, jamiyat va madaniyat sho‘basi dotsenti v.b., filologiya fanlari nomzodi

**УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ**

Правовой научно-практический журнал «Юриспруденция» – «Yurisprudensiya» – «Jurisprudence» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 1140.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:

О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев,
Е. Ярмолик,
Э. Шарипов,
К. Абдувалиева,
М. Шарифова,
Ш. Бекназарова,
Х. Юлдашева

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1387.

Свидетельство

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
24.04.2026.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 13,2. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 61.

Отпечатано в типографии
Ташкентского государственного
юридического университета.
100047, г. Ташкент,
ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

З. Эсанова – проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Ж. Аллаёров – директор Высшей школы правовых исследований Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, доцент

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Н. Рамазонов – заведующий сектором узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по филологическим наукам, доцент

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Дж. Блум – профессор юридической школы Бостонского колледжа (Бостон, США), доктор юридических наук

М. Вишоватый – профессор Гданьского университета (Гданьск, Польша)

М. Хаят – преподаватель Университета Мухаммадия Маланг (Индонезия)

А. Хашимхонов – первый проректор по делам молодёжи и духовно-просветительской работе Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

А. Якубов – проректор по международным связям и дополнительному образованию Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

М. Ахмедшаева – профессор сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Х. Хайитов – депутат Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

С. Юсупов – заведующий сектором административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Э. Эгамбердиев – доцент сектора гражданского права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

Ш. Исмоилов – заведующий сектором трудового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

Г. Узакова – профессор сектора экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Г. Юлдашева – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Юлдошев – доцент сектора конституционного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Р. Алтиев – и.о. профессора сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

М. Курбанов – и.о. профессора сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

С. Орипов – доцент кафедры права Ташкентского государственного аграрного университета, доктор философии по юридическим наукам

Ф. Хамдамова – и.о. доцента кафедры международного и публичного права Университета мировой экономики и дипломатии, доктор юридических наук

Д. Суфиева – старший преподаватель сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

Р. Кучкаров – доцент сектора права, общества и культуры Ташкентского государственного юридического университета, кандидат филологических наук

**FOUNDER: TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” legal scientific and practical journal was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020 with certificate No. 1140.

The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of journal materials are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:

E. Mustafaev,
E. Yarmolik,
E. Sharipov,
K. Abduvalieva,
M. Sharifova,
Sh. Beknazarova
Kh. Yuldasheva

Proofreader:

M. Tursunov

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Editorial office address::

100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Subscription index: 1387.

Certificate

№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 24.04.2026.

Paper size: A4. Cond.p.f: 13,2.

Units: 100. Order: № 61.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

J. Allayorov – Director of the Graduate School of Legal Research of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

EXECUTIVE EDITOR

N. Ramazonov – Head of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

J. Blum – Professor of Law School of Boston College, Doctor of Law (Boston, USA)

M. Vishovaty – Professor of the University of Gdańsk (Gdansk, Poland)

M. Hayat – Lecturer of the University of Muhammadiyah Malang (Indonesia)

A. Khashimhonov – First Deputy Rector for Youth Affairs and Spiritual and Educational Affairs of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

A. Yakubov – Deputy Rector for International Relations and Further Education of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

M. Akhmedshaeva – Professor of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

Kh. Khayitov – Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

S. Yusupov – Head of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

E. Egamberdiev – Associate Professor of the Department of Civil Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

Sh. Ismoilov – Head of the Department of Labor Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

G. Uzakova – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

G. Yuldasheva – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Yuldoshev – Associate Professor of the Department of Constitutional Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

R. Altiev – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

M. Kurbanov – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

S. Oripov – Associate Professor of the Department of Law of Tashkent State Agrarian University, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

F. Hamdamova – Acting Associate Professor of the Department of International Law and Public Law of the University of World Economy and Diplomacy, Doctor of Law

D. Sufieva – Senior Lecturer of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

R. Kuchkarov – Associate Professor of the Department of Law, Society and Culture of Tashkent State University of Law, Candidate of Philological Sciences

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

8 MUHAMMADJONOV ABRORJON AKMALJON O'G'LI

Davlat hokimiyati tizimida prokuraturaning o'рни va ahamiyati haqida ayrim mulohazalar

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI.
XALQARO XUSUSIY HUQUQ

17 SHAMSHETOV SHARAFDIN SARSENOVICH

Mikrokreditlashni turli huquqiy tizimlarda tartibga solish modellarining qiyosiy tahlili

32 ABROROVA KAMOLA SAIDMUXTOROVNA

O'zbekistonda xalqaro tijorat va investitsiyaviy nizolarning kelajagi: mediatsiya va arbitraj sinergiyasi

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

42 MATVIYENKO IRINA ALEKSANDROVNA, NAIM ALLAHRAKHA

O'zbekistonda ayollarga nisbatan kiberta'qib: amaldagi qonunchilik va islohotlar istiqboli

55 JALILOV RAVSHANJON ABDUKAYUMOVICH, ABDULLAYEV AKMALJON YO'LCHIBOYEVICH

Inson a'zolari va to'qimalarini olish maqsadini jinoyatning og'irlashtiruvchi belgisi sifatida aks ettirish masalalari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

64 SUROPOV AZAMAT FURQAT O'G'LI

Migrantlar huquqlarini himoya qilishning xalqaro-huquqiy asoslari

76 ABDIYEVA KAMOLA KOMILJONOVNA

O'zbekiston Respublikasidagi raqamli muhitda ayollar huquqlarini himoya qilish xalqaro standartlari implementatsiyasi: xalqaro-huquqiy tahlil va milliy amaliyot

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

87 BEKBO'TAYEVA LOBAR SHOVIKAT QIZI

Muqobil vasiylik kontekstida bola huquqlarining mohiyati, tasnifi va funksiyalarining nazariy-huquqiy tahlili

101 SADULLAYEVA SHOXISTA DAVRON QIZI

Axborot kodeksi orqali raqamli texnologiyalar davrida inson huquqlarini himoya qilish: huquqiy va institutsional mexanizmlar tahlili

110 AZIMOV HAKIMALI IMOMOVICH

Buyuk saltanat va umumbashariyat taraqqiyotiga qo'shilgan bebaho tarixiy meros

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

8 МУХАММАДЖОНОВ АБРОРЖОН АКМАЛЖОН УГЛИ

Некоторые соображения о месте и значении прокуратуры в системе государственной власти

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

17 ШАМШЕТОВ ШАРАФАТДИН САРСЕНОВИЧ

Сравнительный анализ моделей правового регулирования микрокредитования в различных правовых системах

32 АБРОРОВА КАМОЛА САИДМУХТОРОВНА

Будущее международных коммерческих и инвестиционных споров в Узбекистане: синергия медиации и арбитража

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

42 МАТВИЕНКО ИРИНА АЛЕКСАНДРОВНА, НАИМ АЛЛАХРАКХА

Киберпреследование женщин в Узбекистане: действующее законодательство и перспективы реформирования

55 ЖАЛИЛОВ РАВШАНЖОН АБДУКАЮМОВИЧ, АБДУЛЛАЕВ АКМАЛЖОН ЮЛЧИБОЕВИЧ

Вопросы отражения цели изъятия органов и тканей человека как отягчающего признака преступления

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

64 СУРОПОВ АЗАМАТ ФУРКАТ УГЛИ

Международно-правовые основы защиты прав мигрантов

76 АБДИЕВА КАМОЛА КОМИЛЖОНОВНА

Имплементация международных стандартов защиты прав женщин в цифровой среде в Республике Узбекистан: международно-правовой анализ и национальная практика

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

87 БЕКБУТАЕВА ЛОБАР ШОВКАТ КИЗИ

Теоретико-правовой анализ сущности, классификации и функций прав ребёнка в контексте альтернативной опеки

101 САДУЛЛАЕВА ШОХИСТА ДАВРОН КИЗИ

Защита прав человека в эпоху цифровых технологий посредством информационного кодекса: анализ правовых и институциональных механизмов

110 АЗИМОВ ХАКИМАЛИ ИМОМОВИЧ

Великая держава и бесценное историческое наследие, внесённое в развитие всего человечества

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

- 8 **MUHAMMADJONOV ABRORJON AKMALJON UGLI**
Some considerations on the role and significance of the prosecutor's office in the system of state power
-

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

- 17 **SHAMSHETOV SHARAFATDIN SARSENOVICH**
Comparative analysis of legal regulation models for microcredit in different legal systems
- 32 **ABROROVA KAMOLA SAIDMUKHTOROVNA**
The future of international commercial and investment disputes in Uzbekistan: the synergy of mediation and arbitration
-

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

- 42 **MATVIENKO IRINA ALEKSANDROVNA, NAEEM ALLAHRAKHA**
Cyberstalking of women in Uzbekistan: current legislation and prospects for reform
- 55 **JALILOV RAVSHANJON ABDUKAYUMOVICH, ABDULLAEV AKMALJON YULCHIBOEVICH**
Issues of reflection of the purpose of removing human organs and tissues as an aggravating element of the crime
-

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

- 64 **SUROPOV AZAMAT FURQAT UGLI**
International legal foundations for the protection of migrants' rights
- 76 **ABDIYEVA KAMOLA KOMILJONOVNA**
Implementation of international legal standards for the protection of women's rights in the digital environment in the Republic of Uzbekistan: an international legal analysis and national practice
-

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

- 87 **BEKBUTAeva LOBAR SHOvkAT KIZI**
Theoretical and legal analysis of the essence, classification and functions of child's rights in the context of alternative care
- 101 **SADULLAEVA SHOKHISTA DAVRON KIZI**
Protection of human rights in the digital age through the information code: analysis of legal and institutional mechanisms
-

- 110 **AZIMOV HAKIMALI IMOMOVICH**
A great empire and an invaluable historical heritage added to universal human progress

Kelib tushgan / Получено / Received: 24.02.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 08.04.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 24.04.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.2./GPNK8859>

UDC: 342.7(045)(575.1)

AXBOROT KODEKSI ORQALI RAQAMLI TEKNOLOGIYALAR DAVRIDA INSON HUQUQLARINI HIMOYA QILISH: HUQUQIY VA INSTITUTSIONAL MEXANIZMLAR TAHLILI

Sadullayeva Shoxista Davron qizi,
O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi
Davlat va huquq instituti tayanch doktoranti
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-4199-1356>
e-mail: shoxistamirazova99@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqola O'zbekistonda raqamli texnologiyalar rivojlanishi jarayonida inson huquqlarini himoya qilish masalalariga bag'ishlangan bo'lib, unda yangi ijtimoiy-siyosiy sharoitlarda huquqiy islohotlarning dolzarbligi, maqsadi va asosiy yo'nalishlari yoritilgan. Internet, sun'iy intellekt, blokcheyn va katta ma'lumotlar tizimlarining inson huquqlariga ta'siri, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, kiberxavfsizlik va axborot erkinligi sohalarida yuzaga kelayotgan zamonaviy xavf-xatarlar tahlil qilinadi. Maqolada axborot kodeksining roli, uning fuqarolarni raqamli makondagi huquqlarini kafolatlash, raqamli iqtisodiyot va elektron hukumat tizimida milliy va xalqaro standartlarni uyg'unlashtirish imkoniyatlari yoritiladi. Tadqiqot natijalari axborot kodeksi orqali raqamli xavf-xatarlarni nazorat qilish va raqamli huquqlarni amaliy himoya qilish mexanizmlarini aniqlashga yordam beradi. Shuningdek, maqolada xalqaro tajriba va O'zbekistondagi strategik yondashuvlar solishtirilib, ilmiy-amaliy tavsiyalar taqdim etilgan.

Kalit so'zlar: inson huquqlari, raqamli texnologiyalar, kiberxavfsizlik, elektron hukumat, shaxsiy ma'lumotlar, huquqiy ong, fuqarolik jamiyati

ЗАЩИТА ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В ЭПОХУ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПОСРЕДСТВОМ ИНФОРМАЦИОННОГО КОДЕКСА: АНАЛИЗ ПРАВОВЫХ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ

Садуллаева Шохиста Даврон кизи,
базовый докторант Института государства и права
Академии наук Республики Узбекистан

Аннотация. Настоящая статья посвящена вопросам защиты прав человека в условиях развития цифровых технологий в Узбекистане. В ней раскрываются актуальность, цели и основные направления правовых реформ в новых общественно-политических условиях. Анализируется влияние Интернета, искусственного интеллекта, блокчейна и систем больших данных на права человека, а также современные риски, возникающие в сферах защиты персональных данных, кибербезопасности и свободы информации. В статье анализируется концепция информационного кодекса как перспективного кодифицированного

акта, направленного на обеспечение гарантий прав граждан в цифровом пространстве, а также исследуются возможности гармонизации национальных и международных стандартов в сфере цифровой экономики и электронного правительства. Результаты исследования способствуют выявлению перспективных механизмов контроля цифровых рисков и практической защиты цифровых прав посредством информационного кодекса. Кроме того, в статье сопоставляются международный опыт и стратегические подходы Узбекистана, а также представлены научно-практические рекомендации.

Ключевые слова: права человека, цифровые технологии, кибербезопасность, электронное правительство, персональные данные, правосознание, гражданское общество

PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN THE DIGITAL AGE THROUGH THE INFORMATION CODE: ANALYSIS OF LEGAL AND INSTITUTIONAL MECHANISMS

Sadullaeva Shokhista Davron kizi,

Basic Doctoral Student of the Institute of State and Law
of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abstract. This article is dedicated to the protection of human rights in the process of digital technology development in Uzbekistan, highlighting the relevance, goals, and main directions of legal reforms in new socio-political conditions. The impact of the Internet, artificial intelligence, blockchain, and big data systems on human rights, the protection of personal data, cybersecurity, and modern threats arising in the field of information freedom are analyzed. The article highlights the role of the Information Code, its potential to guarantee citizens' rights in the digital space, and the harmonization of national and international standards within the digital economy and e-government system. The results of the study will help identify mechanisms for controlling digital risks and practical protection of digital rights through the information code. The article also compares international experience and strategic approaches in Uzbekistan, providing scientific and practical recommendations.

Keywords: human rights, digital technologies, cybersecurity, e-government, personal data, legal awareness, civil society

Kirish

Bugungi raqamli transformatsiya davrida inson huquqlarining yangi shakllari, raqamli huquqlar muhim huquqiy muammolardan biriga aylanmoqda. Internet texnologiyalarining keng tarqalishi, ma'lumotlar almashinuvi tezligining ortishi, sun'iy intellekt, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli xizmatlarning hayotimizga chuqur kirib borishi inson faoliyatining barcha sohalarda tub o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, sun'iy intellekt, blokcheyn va katta ma'lumotlar tizimlarining jadal rivojlanishi inson huquqlari sohasida yangi ijtimoiy va huquqiy muammolarni vujudga keltirmoqda. Raqamli texnologiyalar davrida inson huquqlari va erkinliklarini

ta'minlash, shuningdek, yangi axborot ta'sirining zamonaviy chaqiriqlari kontekstida milliy manfaatlarni himoya qilish masalalari dolzarblik kasb etmoqda (Andrushchenko, 2023). Bunday o'zgarishlar, ayniqsa, axborot olish, uni tarqatish va undan foydalanish huquqlari, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish hamda kiberxavfsizlik kabi sohalarda yangi yondashuv talab etmoqda. Shu sababli turli davlatlar, jumladan, O'zbekiston, Rossiya va Qirg'iziston o'z milliy huquqiy tizimlarida axborot kodekslarni ishlab chiqishga kirishdi. Bu kodekslar orqali davlatlar mavjud normativ-huquqiy hujjatlarni tizimlashtirish, zamonaviy texnologiyalar bilan bog'liq huquqiy munosabatlarni tartibga solish va eng asosiysi – fuqarolarning raqamli makondagi

huquq va erkinliklarini kafolatlashni maqsad qilgan.

Ushbu kodeks nafaqat foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qiladi, balki davlat va jamiyat o'rtasida ishonchni mustahkamlaydi. Zero inson raqamli makonda o'zini xavfsiz his qilmasa, texnologiyalardan to'laqonli foydalanishi ham qiyinlashadi. Shuningdek, sun'iy intellekt va blokcheyn kabi yangi texnologiyalar paydo bo'lishi bilan huquqiy munosabatlarda ham yangicha yondashuv zarurati tug'iladi.

Bundan tashqari, xalqaro tajriba ham shuni ko'rsatadiki, bunday huquqiy asoslarning mavjudligi mamlakatning raqamli iqtisodiyotini rivojlantirish, xorijiy investitsiyalarni jalb etish va fuqarolarning raqamli savodxonligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli Axborot kodeksi – nafaqat huquqiy hujjat, balki yangi davrda inson huquqlarini himoya qilishning strategik yo'nalishi.

Maqolaning asosiy maqsadi raqamli texnologiyalar davrida inson huquqlarini himoya qilishning huquqiy, ijtimoiy va institutsional mexanizmlarini tahlil qilish hamda mavjud muammolarni aniqlab, ularning yechimiga ilmiy-amaliy takliflar berishdan iborat. Bunda shaxsiy ma'lumotlar daxlsizligini ta'minlash, kiberxavfsizlikni kuchaytirish, elektron hukumat tizimi orqali fuqarolarning huquqiy imkoniyatlardan teng foydalanishini kafolatlash hamda huquqiy ong va madaniyatni rivojlantirish kabi vazifalar alohida e'tibor markazida turadi.

Mazkur mavzuga oid ilmiy izlanishlarda ko'plab olimlar inson huquqlari va raqamli jamiyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni turli metodlarda o'rganib kelmoqda. Xususan, xalqaro tadqiqotlarda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish mexanizmlariga, internet va axborot erkinligini ta'minlashga alohida urg'u berilgan. Ba'zi mualliflar qiyosiy-huquqiy metod yordamida turli mamlakatlarning tajribasini tahlil qilib, inson huquqlari uchun zamonaviy xavf-xatarlar (kiberjinoyatchilik, yolg'on xabarlar, diskriminatsiya)ni aniq-

lagan. Milliy miqyosdagi tadqiqotlarda esa O'zbekiston qonunchiligida amalga oshirilgan islohotlar va elektron hukumat tizimining samaradorligi o'rganilgan. Mavjud tadqiqotlarda O'zbekiston, Rossiya va Qirg'iziston axborot kodekslarini qiyosiy-huquqiy tahlil qilingan, ularning raqamli huquqlar paradigmasiga ta'sirini bir tizimda baholagan ilmiy ishlar deyarli yo'q. Ushbu tadqiqotda O'zbekiston, Rossiya va Qirg'izistonning axborot/raqamli kodifikatsiya tajribasi insonning raqamli huquqlari nuqtayi nazaridan qiyosiy-huquqiy asosda tahlil qilindi. Natijada mazkur davlatlarda shakllanayotgan normativ yondashuvlarning umumiy va farqli jihatlari tizimli ravishda ochib berildi. Raqamli muhitda inson huquqlarini ta'minlashning kompleks yondashuvi, xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish masalasi hali to'liq ishlab chiqilmagan bo'lib, ushbu maqolada shu jihatlarga alohida e'tibor qaratiladi. Raqamli transformatsiya sharoitida shaxsiy hayot daxlsizligi, shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish, axborot olish va tarqatish erkinligi hamda kiberxavfsizlik bilan bog'liq huquqlarning zaiflashuv tendensiyalari ilmiy jihatdan asoslab berildi. Shuningdek, raqamli huquqlarni himoya qilish uchun "Axborot kodeksi"ning funksional modeli taklif etildi va uning tarkibiga shaxsiy ma'lumotlar himoyasi, kiberxavfsizlik, elektron hukumat, media savodxonlik hamda raqamli platformalar javobgarligi kabi institutlar kiritilishi asoslandi.

Asosiy qism

Tadqiqot jarayonida Yangi O'zbekiston sharoitida inson huquqlarini raqamli texnologiyalar davrida ta'minlashning amaliy mexanizmlari va mavjud muammolari tahlil qilindi. Bunda normativ-huquqiy bazani o'rganish, davlat tomonidan qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar, hukumat qarorlari, strategik dasturlar va qonunlarning amaliy samarasi o'rganildi. Shu bilan birga, elektron hukumat tizimi faoliyati, raqamli xizmatlar orqali fuqarolarning davlat idoralari bilan

o'zaro munosabatlari, shaxsiy ma'lumotlarning himoya darajasi va kiberxavfsizlik infratuzilmasi bo'yicha mavjud ko'rsatkichlar tahlil qilindi. Tadqiqotda, shuningdek, xalqaro tajribalar va ilg'or mamlakatlarning inson huquqlarini raqamli sohada himoya qilishdagi yondashuvlari solishtirildi.

Raqamli texnologiyalar bugungi jamiyat hayotiga shiddat bilan kirib kelar ekan, inson huquqlarining ta'minlanishi masalasi yanada murakkablashmoqda. Ayniqsa, shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi, internetdagi erkinlik, axborotdan foydalanish va uni tarqatish huquqi global miqyosda keskin muhokama qilinayotgan masalalardan biridir.

Axborot kodeksni ishlab chiqish Rossiya Federatsiyasi Davlat Dumasida 2023-yil aprel oyidagi parlament muhokamasida o'rtaga tashlangan. Davlat Dumasining Axborot siyosati qo'mitasi rahbari Aleksandr Xinshteyn Rossiyada axborot kodeks ishlab chiqilishini e'lon qilgan. Uning so'zlariga ko'ra, ushbu hujjat tufayli amaldagi hujjatlarga doimiy ravishda o'zgartirish kiritish zarurati qolmaydi, bu raqamli sohadagi qonunchilik normalariga yondashuvlarni har tomonlama ko'rib chiqishga yordam beradi (Ashmanov, 2023). Aloqa hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) sohasidagi munosabatlarni tartibga solish maqsadida axborot kodeksni ishlab chiqish aloqa tarmog'ini rivojlantirishning 2035-yilgacha mo'ljallangan strategiyasiga kiritilgan. Mazkur kodeksning amal qilishi davlat va boshqa tashkilotlarga, shuningdek, jismoniy shaxslar va kompaniyalarga, jumladan, davlat axborot tizimlaridan foydalanuvchi subyektlarga ham tatbiq etilishi nazarda tutilmoqda (Frolova, 2024). Rossiyada axborot kodeks loyihasi raqamli iqtisodiyot, sun'iy intellekt, axborot xavfsizligi va boshqa zamonaviy texnologiyalarni huquqiy jihatdan tartibga solish uchun mo'ljallangan.

Qirg'iziston Respublikasi Parlamenti 2024-yil 12-dekabr kuni Qirg'iziston Respublikasining Axborot kodeksi loyihasini birinchi

o'qishda qabul qildi. Parlament matbuot xizmatining ma'lumotiga ko'ra, mazkur kodeks normalari nafaqat raqamli makonda qulay huquqiy sharoitlar yaratish va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga, balki mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligini oshirishga ham qaratilgan. Qirg'izistonda parlament tasdig'idan o'tgan kodeks esa investorlar uchun huquqiy muhit yaratish, shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan. Raqamli qonunchilikni ishlab chiqish bo'yicha xalqaro konsorsiumning yetakchi hamkori Tattu Mambetaliyeva *Deutsche Welle* (DW) bilan suhbatda Qirg'iziston Respublikasining Axborot kodeksi konsepsiyasi va g'oyasi raqamli jarayonlarni huquqiy tartibga solish usulini o'zgartirishdan iborat ekanini ta'kidladi. U: "Biz texnologiyalar olib kelishi mumkin bo'lgan xavflarni kamaytirishga xizmat qiladigan, shu bilan birga texnologiyalar rivojini qo'llab-quvvatlash uchun qulay shart-sharoitlar yaratadigan yondashuvni ishlab chiqishimiz zarur edi", – deb fikr bildirdi. Kodeksning asosiy maqsadi shaxsga doir ma'lumotlarni tartibga solishdan iborat bo'lib, bu jarayon ma'lumotlar paydo bo'lgan paytdan boshlab, ular raqamli resurs – veb-sayt, ilova, xizmat yoki servisga aylanganigacha qadar bo'lgan bosqichlarni qamrab oladi. Chunki hozirgi kunda ma'lumotlar daromad olish va biznesni shakllantirishning yangi manbai sifatida namoyon bo'lmoqda. Fuqarolarning raqamli huquqlarini himoya qilish nihoyatda muhim ahamiyatga ega, chunki mohiyatan bu an'anaviy huquqlarning raqamli makonga ko'chirilgan shaklidir. Shu bilan birga, agar shaxsga doir ma'lumotlarning himoyasi yetarli darajada ta'minlanmasa, bu aholiga nisbatan firibgarlik sodir etishi mumkin bo'lgan shaxslar uchun qulay sharoitlar yaratadi. So'nggi yillarda bunday holatlar ko'payib bormoqda. Ko'plab fuqarolar o'zlarining asosiy huquqlarini yetarli darajada bilmaydi. Shu sababli ushbu yo'nalishda ishlarni kuchaytirish, fuqarolarning o'z huquqlari yaxshiroq tushunishini ta'minlash hamda shaxsiy ma'lu-

motlarini samarali himoya qila olishlariga erishish zarur (Khvan, 2024).

O'zbekistonning inson huquqlari bo'yicha 2030-yilgacha mo'ljallangan milliy strategiyasi doirasida Axborot kodeksini qabul qilish rejalashtirilgan bo'lib, bu "yo'l xaritasi"da belgilangan. Mazkur kodeks orqali axborot olish va tarqatish huquqlari tizimlashtirilishi, shuningdek, raqamli muhitda inson huquq va erkinliklarini himoya qilish mexanizmlari kuchaytirilishi nazarda tutiladi. Shu bilan birga, ommaviy axborot vositalari mustaqilligi va fuqarolarning axborotdan foydalanish huquqlarini yanada takomillashtirish maqsad qilingan.

Saylov jarayonlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish doirasida "E-saylov" axborot tizimi ishlab chiqilgan bo'lib, u hujjatlarni elektron shaklda topshirish, saylov komissiyalari faoliyatini raqamlashtirish hamda saylovchilar ro'yxatini yuritish va monitoring qilishni takomillashtirishga xizmat qiladi. Natijada fuqarolarning saylov jarayonlaridagi ishtiroki soddalashtiriladi (Zamin.uz, 2025).

Shu nuqtayi nazardan Axborot kodeksini ishlab chiqish zamonaviy ehtiyojdan kelib chiqadi. Ushbu kodeks shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, axborot erkinligi, jurnalistika faoliyati va media savodxonlik kabi yo'nalishlarni qamrab oladi. Raqamlashtirish jarayonining jadallashuvi hamda normativ-huquqiy hujjatlar sonining ortishi ularni yagona tizimga keltirish zaruratini yuzaga chiqarmoqda.

"Digital Uzbekistan – 2030" strategiyasi va yangi Konstitutsiya asosida raqamli huquqlarni himoya qilish mexanizmlari shakllanmoqda (Saidov, 2025). Biroq amaliyotda shaxsiy ma'lumotlar himoyasi, rozilik mexanizmlari va davlat nazoratining samaradorligini oshirish, xususan, ma'lumotlar minimizatsiyasi tamoyilini kuchaytirish dolzarb bo'lib qolmoqda.

Amaldagi qonunchilikka ko'ra, elektron hukumat davlat organlarining axborot-kommunikatsiya texnologiyalari orqali xizmat ko'rsatishi va o'zaro hamkorligini ta'minlov-

chi tizimdir. Uning asosiy vazifalari davlat boshqaruvi samaradorligi va shaffofligini oshirish, fuqarolar hamda biznes subyektlari bilan o'zaro aloqalarni soddalashtirish, ma'lumotlar bazalari va elektron xizmatlarni rivojlantirish, shuningdek, "bir darcha" tamoyilini joriy etishdan iborat.

Raqamli texnologiyalar keng imkoniyatlar bilan birga yangi xavf-xatarlarni ham yuzaga keltirmoqda. Shu sababli raqamli huquqiy tartibot zamonaviy davlat uchun zarur omil hisoblanadi. Axborot kodeksi shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, raqamli platformalarda ma'lumotlardan foydalanishni tartibga solish hamda xavfsiz va erkin raqamli muhitni ta'minlashga xizmat qiladi. Bu, ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlar va boshqa raqamli platformalarda ma'lumotlardan foydalanish jarayonini huquqiy jihatdan tartibga solishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, sun'iy intellekt va blokcheyn kabi texnologiyalarni hisobga olgan holda zamonaviy raqamli muhitni shakllantirishga xizmat qiladi (Normominov, 2025).

Xorijiy tajriba ham ushbu yo'nalishda muammolar mavjudligini ko'rsatadi. Jumladan, Rossiyada 2006-yilda qabul qilingan shaxsiy ma'lumotlarga oid qonun zamonaviy texnologik talablarga to'liq mos kelmaydi (Russian Federation, 2006). Yevropada esa GDPR joriy etilishi natijasida ma'lumotlarni qayta ishlash tartibi qat'iyashtirilgan (European Union, 2016). Shu bilan birga, yirik ma'lumotlar sizib chiqishi holatlari, xususan, Equifax bilan bog'liq voqea, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning dolzarbligini yana bir bor tasdiqlaydi (Federal Trade Commission, 2017).

Ushbu sohada qonunchilikni tartibga solishda normativ-huquqiy hujjatlarning hajmi yildan yilga ko'payib borayotganligi, raqamli ijtimoiy munosabatlarni tartibga solish uchun yagona kodeks ishlab chiqish zarurati yuzaga kelmoqda. Elektron tijorat huquqiy munosabatlarini tartibga solishda O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi, "Axborotlashtirish to'g'risida"gi, "Te-

lekommunikatsiyalar to'g'risida"gi, "Elektron tijorat to'g'risida"gi, "Elektron hujjat aylani-shi to'g'risida"gi, "To'lovlar va to'lov tizim-lari to'g'risida"gi, "Elektron raqamli imzo to'g'risida"gi, "Reklama to'g'risida"gi, "Tijorat siri to'g'risida"gi, "Raqobat to'g'risida"gi, "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi, "Iste'molchilarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi, "Innovatsion faoliyat to'g'risida"gi, "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi, "Davlat xaridlari to'g'risida"gi, "Xalqaro tijorat arbitraji to'g'risida"gi bir qancha qonunlarga yuzlanishga, kelib chiqadigan nizolarni hal etishda turli qonunlardagi kolliziyalarga to'qnash kelishga sabab bo'ladi. Garchi hozirgi kunda xorijiy davlatlarda raqamli munosabatlarni tartibga solishda yagona kodeks ishlab chiqilmagan bo'lsa-da, Rossiya federatsiyasida "Axborot kodeks" ishlab chiqish jarayonlari boshlangan bo'lib, kelgusida ushbu sohaning rivoji uni kodekslashtirish zaruratini yuzaga chiqaradi. Raqamlashtirish jarayonining avj olishi va bu sohaga doir ko'plab normativ-huquqiy hujjat-larning qabul qilinishi, o'z navbatida, ularni yagona kodeksga birlashtirish zaruratini yuzaga chiqaradi. Xorijiy davlatlar tajribasiga asoslanib, O'zbekistonning Axborot kodeksini qabul qilish kerak deb hisoblaymiz (Mamada-liyeva, 2023).

Bugungi kunda shaxsga doir ma'lumotlar-ni internetda keng qo'llash raqamli huquqlar-ni huquqiy jihatdan tartibga solishni shiddat bilan talab etmoqda. Odamlar ijtimoiy tar-moqlar va turli onlayn xizmatlarda o'z ma'l-u-motlarini kiritar ekan, ular ko'pincha ushbu ma'lumotlarning kim tomonidan va qanday maqsadda ishlatilishini bilmaydi. Misol sifa-tida, Sh.F. ismli fuqaro "HELLO TASHKENT, SALAM TASHKENT" nomli Telegram kanaliga boshqa bir odamning shaxsiy suratlarini joylashtirgan. Jabrlanuvchi bunga e'tiroz bil-dirib, rasmlarni o'chirishni so'ragan. Sh.F. esa suratlarini o'chirish evaziga undan 1 million so'm pul talab qilgan. Pulni ikki qismda – har safar 500 ming so'mdan – plastik kartasiga

o'tkazib olgan. Sud uni tovlamachilikda ayb-lab, ozodlikdan mahrum qilish jazosi tayinla-gan. Toshkentda bir guruh shaxslar uy ijaraga olib, ichida soxta aloqa markazi ochishgan. Ular fuqarolarga telefon qilib, o'zlarini davlat yoki bank xodimi deb tanishtirib, ularni al-dashgan. Tergov jarayonida ular 15 mingdan ortiq odamning shaxsga doir ma'lumotlari, ko'plab plastik kartalar, hatto giyohvandlik moddalarini ham saqlayotgani aniqlandi. Ter-gov organlari tomonidan 20 dan ortiq shaxs qo'lga olindi, jinoyat ishi qo'zg'atildi (Xabar.uz, 2025). Shu bois *Axborot kodeksining ya-ratilishi nafaqat himoya vositasi, balki fuqaro-larning raqamli makondagi huquqiy kafolatini ta'minlovchi mexanizm* bo'lib xizmat qiladi.

Konstitutsiyada har bir fuqaro internet-dan erkin foydalanish huquqiga ega deb bel-gilangan. Biroq bu huquq shaxsiy sir, davlat siri yoki boshqa maxfiy axborotlarni tarqa-tishni taqiqlash orqali cheklanishi mumkin. Agar kodeks bo'lmasa, davlatlar internetda erkin fikrni cheklashlari mumkin. Axborot kodeksi esa internetda erkinlikni himoya qi-lib, senzuraning oldini olishga yordam beradi. Uchinchisi esa yangi texnologiyalarni nazorat qilish hisoblanadi. Sun'iy intellekt, blokcheyn kabi texnologiyalar tez rivojlanmoqda. Bu, firibgarliklar, shaxsiy ma'lumotlarni o'g'irlash kabi xavflarni keltirib chiqaradi. Misol uchun 2022-yilda "OneCoin" kriptovalyuta ponzi sxemasi orqali 4,4 milliard dollar o'g'irlangan (Reuters, 2022). Bu firibgarlikda kriptova-lyutadan noqonuniy pul o'tkazmalari amalga oshirilgan. Axborot kodeksi yangi texnolo-giyalarni nazorat qiladi, ularni noqonuniy ishlatishni oldini oladi va fuqarolarning xavf-sizligini ta'minlaydi (Normo'minov, 2025).

AQSH yoki Yevropa tajribasi shuni ko'r-satadiki, eski qonunlar yangi texnologiya-larni to'liq qamrab olmaydi. Masalan, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (big data) yoki blokcheyn texnologiyalari paydo bo'lishi bi-lan shaxsiy hayot daxlsizligiga nisbatan yangi tahdidlar yuzaga kelmoqda. Shunday ekan, *O'zbekistonda Axborot kodeksi ishlab chiqilishi*

milliy raqamli xavfsizlikni mustahkamlash bilan birga, xalqaro standartlarga mos bo'lishi kerak.

Bu borada asosiy vazifa ikki yo'nalishda ko'rinadi:

1. Fuqarolarning shaxsga doir ma'lumotlarini himoya qilish va ularni noqonuniy foydalanishdan saqlash.

2. Kompaniyalar va tashkilotlar uchun aniq qoidalar ishlab chiqib, ularning javobgarligini oshirish.

Axborot kodeksi orqali O'zbekistonning raqamli infratuzilmasi yanada ishonchli va zamonaviy bo'lib boradi.

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli asrda haqiqatan zaiflashgan raqamli huquqlar orasida shaxsiy hayotning daxlsizligi, shaxsiy va oilaviy sirning himoyasi, shuningdek, fuqarolarning murojaat qilish huquqi kabi bir qator inson huquqlarining jihatlari ajralib turadi. Axborot xavfsizligidagi zaiflik – raqamli yangiliklar olib keladigan o'zgarishlarning tabiiy xususiyatlaridir (Bélanger & Crossler, 2011).

O'zbekistonda so'nggi yillarda raqamli texnologiyalar sohasida sezilarli yutuqlar kuzatilmoqda. Xususan, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida elektron hukumat platformalari soni ortib, davlat xizmatlarining qariyb yarmi onlayn shaklda ko'rsatilmoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2018–2024-yillar oralig'ida elektron davlat xizmatlaridan foydalanuvchilar soni ikki baravardan ortiq ko'paygan. Shu bilan birga, fuqarolarning shaxsga doir ma'lumotlarini saqlash va ulardan foydalanishda huquqiy kafolatlar mustahkamlanmoqda. Biroq kiberjinoiyatlar sonining ortishi, yolg'on xabarlar tarqalishi va ayrim xizmatlarda texnik nozozliklar mavjudligi raqamli davrda inson huquqlarini to'liq himoya qilishda muammolarni yuzaga keltirmoqda. Shundan kelib chiqib aytish mumkinki, mavjud mexanizmlarni takomillashtirish, xalqaro standartlar asosida yangi himoya vositalarini joriy etish zarur.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqqan hol-

da, bir nechta muhim ilmiy-amaliy xulosalar chiqarildi. Birinchidan, elektron hukumat tizimi fuqarolarning davlat organlari bilan munosabatini soddalashtirib, ularning huquqiy imkoniyatlardan teng foydalanish imkoniyatini kengaytirmoqda. Ikkinchidan, shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar amaliyotda ijobiy samara bermoqda, biroq ularning ijrosini ta'minlash mexanizmlarini kuchaytirish talab etiladi. Uchinchidan, xalqaro tajribani o'rganish va milliy sharoitga moslashtirish inson huquqlarini raqamli sohada kafolatlashda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. To'rtinchidan, huquqiy ong va madaniyatni oshirish, fuqarolarning axborotdan foydalanish madaniyatini rivojlantirish orqali ularning huquqlarini himoya qilish samaradorligi yanada ortadi. Ushbu natijalarning haqqoniyligi qonunchilik bazasi, statistik ma'lumotlar hamda xalqaro standartlar bilan solishtirilgan holda tasdiqlandi.

Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalar orqali inson huquqlarini himoya qilishda sezilarli yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, ayrim kamchiliklar ham mavjud. Masalan, elektron hukumat xizmatlari ko'laminig kengayishi, davlat organlari faoliyatida shaffoflikning oshirishi muallif tomonidan ijobiy holat sifatida e'tirof etiladi. Biroq shaxsga doir ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashda uchrayotgan texnik kamchiliklar, kiberjinoiyatlar sonining ortishi, ayrim xizmatlarda fuqarolarning teng imkoniyatlarini cheklovchi omillar tanqidiy baholanadi. Shunday qilib, mavjud natijalarning ijobiy tomonlari qo'llab-quvvatlanadi, muammoli jihatlari esa inkor qilinadi va ularni bartaraf etish bo'yicha izohli fikrlar bildiriladi.

Tadqiqot davomida bir qator ilmiy va amaliy to'siqlarga duch kelindi. Avvalo, O'zbekiston sharoitida inson huquqlarini raqamli maydonda himoya qilish bo'yicha to'liq statistik ma'lumotlarning yetarli emasligi tadqiqotni murakkablashtirdi. Shuningdek,

ayrim qonunchilik hujjatlarining amaliyotda to'liq ishlamasligi yoki ijro mexanizmlarining sustligi muammoni chuqurroq yoritishga to'sqinlik qildi. Bundan tashqari, fuqarolarning ayrim raqamli xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari cheklanganligi kuzatildi.

Xulosa

Bugungi kunda insonning kundalik hayotini internet va gadjetsiz tasavvur qilib bo'lmaydi, shuningdek, davlatlar o'z funksiyalarini bajarishda ushbu raqamli texnologiyalar orqali o'z vakolatlarining katta qismini amalga oshirmoqda yoki hech bo'lmaganda buni amalga oshirishga harakat qilmoqda (Khudoyan, 2023). Inson huquqlarini raqamli muhitda himoya qilish Yangi O'zbekiston taraqqiyotining asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib, huquqiy davlat va fuqarolik jamiyatini shakllantirish jarayonida muhim o'rin egallaydi. Shu bilan birga, elektron hukumat tizimi fuqarolarning huquq va erkinliklaridan foydalanishini soddalashtiradi, ularning davlat idoralari bilan o'zaro aloqalarini yengillashtiradi hamda shaffoflikni kuchaytiradi. Shuningdek, shaxsga doir ma'lumotlar daxlsizligi va kiberxavfsizlik dolzarb muammolar sifatida saqlanib qolmoqda. Mazkur sohada xalqaro standartlarga asoslangan kompleks himoya mexanizmlarini joriy etish

talab etiladi. Eng asosiysi, huquqiy ong va madaniyatni rivojlantirish fuqarolarning raqamli texnologiyalar imkoniyatlaridan to'liq foydalanishida, ularning huquqlarini anglash va himoya qilishida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Ilmiy-amaliy taklif sifatida raqamli sohada inson huquqlarini ta'minlashga oid milliy qonunchilikni xalqaro huquqiy normalar bilan uyg'unlashtirish, kiberxavfsizlikni ta'minlash infratuzilmasini kuchaytirish, shuningdek, huquqiy-ma'rifiy platformalar orqali fuqarolarning ongini oshirish lozim.

Umuman olganda, raqamli dunyoda fuqarolarning huquqlarini ishonchli himoya qilish uchun Axborot kodeksi zarur hisoblanadi. Uning asosiy maqsadi shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligini kafolatlash, internetda fikr almashish erkinligini qo'llab-quvvatlash va zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni tartibga solishdan iborat. Ushbu kodeks jinoyatchilikning oldini olish, xavfsiz raqamli makonni yaratish hamda fuqarolarning raqamli huquqlarini tartibga solish va himoya qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli texnologiyalar davrida inson huquqlarini himoya qilish Yangi O'zbekistonning demokratik rivojlanishi va barqaror ijtimoiy taraqqiyotini kafolatlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

REFERENCES

1. Andrushchenko, O. P. (2023). Zabezpechennia prav liudyny v umovakh totalnoi informatyzatsii suspilstva [Ensuring human rights in conditions of total informatization of society]. *The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, Philosophic of Law, Political Science, Sociology*, 59(4), 164–180. <http://fil.nlu.edu.ua/article/view/289661>
2. Ashmanov, I. (2023). *V Rossii poyavitsya tsifrovoyi kodeks [A digital code will appear in Russia]*. TAdviser. <https://www.tadviser.ru/a/729130>
3. Bélanger, F., & Crossler, R. E. (2011). Privacy in the digital age: A review of information privacy research in information systems. *MIS Quarterly*, 35(4), 1017–1041. <http://hdl.handle.net/10919/81984>
4. European Union. (2016). *Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal*

data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>

5. Federal Trade Commission. (2017). *Equifax data breach: What to do*. <https://www.consumer.ftc.gov/blog/2017/09/equifax-data-breach-what-do>

6. Frolova, M. (2024). *Edinyy dokument: kakie normy budet opisyvat Tsifrovoy kodeks RF [A single document: What norms the Digital Code of the RF will describe]*. News. <https://iz.ru/1704035/mariia-frolova/edinyi-dokument-kakie-normy-budet-opisyvat-tcifrovoi-kodeks-rf>

7. Khudoyan, G. M. (2023). *Osobennosti zashchity prav cheloveka v usloviyakh tsifrovoy transformatsii obshchestva [Features of human rights protection in the context of digital transformation of society]*. *Scientific Notes of the Crimean Federal University named after V. I. Vernadsky. Legal Sciences*, 9(1), 261–264.

8. Khvan, E. (2024). *V Kyrgyzstane vvedut Tsifrovoy kodeks. Chto on reguliruet [A Digital Code will be introduced in Kyrgyzstan. What it regulates]*. DW. <https://www.dw.com/ru/v-kyrgyzstane-vvedut-cifrovoj-kodeks-cto-on-reguliruet/a-71052164>

9. Mamadaliyeva, Z. M. (2023). *Elektron tijorat subyektlari huquqiy maqomini takomillashtirishning istiqbollari [Prospects for improving the legal status of e-commerce entities]*. *Young Scientists*, 1(13), 132–137. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8394483>

10. Normo'minov, R. H. (2025). *Raqamli inson huquqlari: tartib va himoya izlab [Digital human rights: seeking order and protection]*. *International Scientific and Practical Conference*, 2(6), 112–118. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15679815>

11. Reuters. (2022). *OneCoin Ponzi scheme: \$4.4 billion stolen in cryptocurrency scam*. <https://www.reuters.com/article/us-crypto-onecoin-scam-idUSKCN1VQ0Z2>

12. Russian Federation. (2006). *Federal Law No. 152-FZ on Personal Data*. ConsultantPlus. https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_61801/

13. Saidov, A. Kh. (2025). *Legal evolution of human rights protection in Uzbekistan amid digital transformation*. *Legal Issues in the Digital Age*, 6(1), 53–82. <https://doi.org/10.17323/2713-2749.2025.1.53.82>

14. Xabar.uz. (2025). *Internetda shaxsga doir ma'lumotlar himoyasi jiddiy muammoga aylanmoqda [Protection of personal data on the Internet is becoming a serious problem]*. <https://xabar.uz/uz/tahlil/internetda-shaxsiy-malumotlar-himoyasi-eng-jiddi>

15. Zamin.uz. (2025). *O'zbekistonda Axborot kodeksi qabul qilinadi [The Information Code will be adopted in Uzbekistan]*. <https://zamin.uz/uz/ozbekiston/148200>

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-YIL 2-SON

VOLUME 6 / ISSUE 2 / 2026

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.6.2.